

بسم الله الرحمن الرحيم

سوال و جواب

حدیث «إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا كَانَ قَبْلَهُ»

(ترجمه)

سوال: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

برادر محترم امید که به سلامت باشید و بعد: در کتاب مقدمه دستور جلد 1 ماده 95 چنین ذکر شده است:

«اما تحریک قضایای متعلق به کسانی که به اسلام و مسلمانان آزار رسانیدند؛ از آنجائی که رسول الله صلی الله علیه وسلم در هنگام فتح مکه خون چند نفری را به دلیل آزار رساندن به مسلمانان در زمان جاهلیت، مباح اعلام کردند حتی اگر خود را به پرده‌های کعبه آویزان کنند و با درنظرداشت این که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا قَبْلَهُ» (أحمد و طبرانی به روایت عمرو بن عاص)

ترجمه: اسلام گناهان پیش از خود را نابود می کند.

یعنی کسانی که اسلام و مسلمانان را اذیت کردند از این حدیث مستثنی هستند».

من در مورد واقعیت این اشخاص بررسی کردم و دانستم که بعضی از آنها، مسلمان بودند که اسلام را ترک و مرتد شده بودند و بعضی هم، مسلمان نبودند که به قتل رسیدند، پس کسی که مسلمان باشد و مرتد گردد؛ اصل این است که به اساس ارتدادش مجازات شود و کسی که بر شرک خود باقی و از کسانی باشد که اسلام و مسلمانان را آزار رسانده باشد؛ محکوم به قتل شده و یا بر حسب دیدگاه امام مسلمانان عفو می شود، چنانکه در ماده معینه نیز همین طور ذکر شده است. اما حدیث فوق الذکر، به هیچ یک از این دو حالت صدق نمی کند؛ زیرا چیزی که ما می دانیم این است که این حدیث بر کسی صدق می کند که تازه مسلمان باشد، پس چرا در این ماده به این حدیث استناد شده و حال آنکه؛ برخی از اصحاب مانند خالد بن ولید و وحشی بن حرب رضی الله عنهما قبل از اسلام شان مسلمانان را به قتل رساندند و رسول الله صلی الله علیه وسلم بعد از اسلام شان هیچ اقدامی علیه آنها نکردند؟

الله سبحانه و تعالی برای شما برکت دهد و شما را ثابت قدم نگه داشته و نصرت را بر دستان شما جاری سازد!

صلاح فوزی- قدس شریف

وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته!

به نظر می‌رسد که در مورد این مسأله نزد شما التباس به وجود آمده است، چنانچه حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم که احمد و طبرانی از عمرو بن عاص روایت نموده: «إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا كَانَ قَبْلَهُ»، این حدیث شریف دال بر این است که هرکس از کفر به اسلام روی آورد و مسلمان شود، اسلام گناهان قبل از اسلام وی را معدوم می‌سازد یعنی گناهان زمان کفر و قبل از اسلام آن محاسبه نشده و داخل شدن آن در اسلام تمام گناهان قبل از اسلام آن را محو و نابود می‌سازد، اما این که رسول الله صلی الله علیه وسلم وقتی مکه را فتح نمودند خون چند نفری که در زمان جاهلیت اسلام و مسلمانان را اذیت کرده بودند مباح اعلام کردند اگرچه این افراد آویزان به پرده‌های کعبه بوده باشند؛ از این حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم فهمیده می‌شود که این اشخاص به سبب آزار و اذیتی که به مسلمانان رسانده بودند باید که مؤاخذه و مجازات شوند هرچند که اسلام بیاورند؛ زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «اگرچه به پرده‌های کعبه آویزان باشند». این حدیث دلالت بر این دارد که رسول الله صلی الله علیه وسلم حالت اسلام آوردن آنها را استثناء نکرده بلکه اصحاب رضی الله عنهم را به هر حالت امر به قتل شان دادند، پس از این فهمیده می‌شود آنانی که اسلام و مسلمانان را اذیت کردند به سبب آزار و اذیت رساندن شان مجازات می‌شوند گرچه در اسلام داخل شوند، پس حدیث رسول الله صلی الله علیه وسلم: «إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا كَانَ قَبْلَهُ» شامل این مردم نمی‌شود بلکه آنها از این حدیث مبارک استثناء هستند، یعنی به دلیل این که اسلام و مسلمانان را اذیت کردند اسلام این عمل شان را از بین نبرده بلکه به اساس این عمل کرد شان مؤاخذه می‌شوند و سرنوشت و تصمیم گیری شان به دست امام مسلمانان است، اگر امام مسلمانان خواست عفو شان کند و اگر خواست مجازات شان کند.

روایتی که نسائی در سنن خود از مصعب ابن سعد از طریق پدرش روایت نموده بر صحت این فهم دلالت دارد:

«لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ أَمَّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّاسَ إِلَّا أَرْبَعَةَ نَفَرٍ وَأَمْرَاتَيْنِ وَقَالَ اقْتُلُوهُمْ وَإِنْ وَجَدْتُمُوهُمْ مُتَعَلِّقِينَ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ عِكْرِمَةَ بْنِ أَبِي جَهْلٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنِ خَطَلٍ وَمَقِيسُ بْنُ صُبَابَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي السَّرْحِ فَأَمَّا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَطَلٍ فَأُدْرِكَ وَهُوَ مُتَعَلِّقٌ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ فَاسْتَبَقَ إِلَيْهِ سَعِيدُ بْنُ حَرْيْثٍ وَعَمَارُ بْنُ يَاسِرٍ فَسَبَقَ سَعِيدُ عَمَارًا وَكَانَ أَشَبَّ الرَّجُلَيْنِ فَقَتَلَهُ وَأَمَّا مَقِيسُ بْنُ صُبَابَةَ فَأُدْرِكُهُ النَّاسُ فِي السُّوقِ فَقَتَلُوهُ وَأَمَّا عِكْرِمَةُ فَارْتَكَبَ الْبَحْرَ

فَأَصَابَتْهُمْ عَاصِفٌ فَقَالَ أَصْحَابُ السَّفِينَةِ اأَخْلَصُوا فَإِنَّ آلِهَتَكُمْ لَا تُنْعِي عَنْكُمْ شَيْئًا هَاهُنَا فَقَالَ عِكْرِمَةُ وَاللَّهِ لَئِنْ لَمْ يُنَجِّنِي مِنَ الْبَحْرِ إِلَّا الْإِخْلَاصُ لَا يُنَجِّنِي فِي الْبَرِّ غَيْرَهُ اللَّهُمَّ إِنَّ لَكَ عَلَيَّ عَهْدًا إِنْ أَنْتَ عَافَيْتَنِي مِمَّا أَنَا فِيهِ أَنْ آتِيَ مُحَمَّدًا ﷺ حَتَّى أَضَعَ يَدِي فِي يَدِهِ فَلَا جِدْنَهُ عَفْوًا كَرِيمًا فَجَاءَ فَأَسْلَمَ وَأَمَّا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي السَّرْحِ فَإِنَّهُ اخْتَبَأَ عِنْدَ عَثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ فَلَمَّا دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّاسَ إِلَى الْبَيْعَةِ جَاءَ بِهِ حَتَّى أَوْقَفَهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَايِعْ عَبْدَ اللَّهِ قَالَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ثَلَاثًا كُلَّ ذَلِكَ يَأْبَى فَبَايَعَهُ بَعْدَ ثَلَاثٍ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَمَا كَانَ فِيكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ يَقُومُ إِلَيَّ هَذَا حَيْثُ رَأَيْتُ كَفَفْتُ يَدِي عَنْ بَيْعَتِهِ فَيَقْتُلُهُ فَقَالُوا وَمَا يُدْرِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا فِي نَفْسِكَ هَلَّا أَوْمَأْتَ إِلَيْنَا بِعَيْنِكَ قَالَ إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ خَائِنَةٌ أُعِينُ».

ترجمه: «وقتی فتح مکه صورت گرفت، رسول الله صلی الله علیه وسلم برای همه مردم امان داد مگر چهار مرد و دو زن، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: اگر این افراد را یافتید به قتل برسانید گرچه به پرده‌های کعبه آویزان باشند؛ عکرمه ابن ابوجهل، عبدالله بن خطل، مقیس بن صبابه، عبدالله بن سعد بن ابوسرح. عبدالله بن خطل در حالی به دست آمد که به پرده‌های کعبه آویزان بود و سعد بن حریث و عمار بن یاسر در کشتن شان با هم مسابقه زدند، سعید که جوان‌تر بود از عمار پیشی گرفت و آنرا به قتل رساند، اما مقیس بن صبابه را مردم در بازار دریافتند و آنرا به قتل رساندند اما عکرمه که فرار کرده و خود را به دریا زده بود، در داخل دریا دامن‌گیر طوفانی شد و کشتی‌سواران به یکدیگر گفتند به الله یگانه ایمان بیاورید؛ زیرا خداهای شما، نمی‌تواند شما را این‌جا نجات دهد، عکرمه گفت قسم به الله که اگر اخلاص یعنی ایمان من به الله در اینجا مرا از دریا نجات ندهد غیر از آن مرا در خشکه نیز نجات داده نمی‌تواند، ای بارالها! مرا با تو پیمانی است اگر تو مرا از این حالتی که هستم نجاتم دهی در نزد محمد (صلی الله علیه وسلم) می‌روم و دست خود را به دست‌اش می‌گذارم بدون شک او بخشنده بزرگوار است، سپس در نزد محمد (صلی الله علیه وسلم) آمد و مسلمان شد، اما عبدالله بن سعد بن ابوسرح در نزد عثمان بن عفان (رضی الله عنه) پنهان شد، وقتی رسول الله صلی الله علیه وسلم مردم را به بیعت فراخواندند، عثمان (رضی الله عنه) آنرا به محضر رسول الله صلی الله علیه وسلم ایستاد نمود، گفت یا رسول الله! از عبدالله بیعت بگیر، رسول الله صلی الله علیه وسلم سر مبارک شانرا بلند نمودند و سه مرتبه به طرف آن نگاه کرده، هر بار که نگاه می‌کردند از قبولی بیعت آن خود داری می‌کردند بعد از سه مرتبه، بیعت‌اش را قبول کردند، سپس به اصحاب روی کرده فرمودند: آیا در بین شما مرد رشیدی نبود که وقتی دیدید دستانم را برای بیعت کردن با وی بازداشتیم؛ آنرا به قتل برساند، گفتند یا رسول الله! ما چه می‌دانیم در دل تان چیست؟! چرا به چشم خود

به سوی ما اشاره نکردید؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند، برای هیچ پیامبری شایسته نیست که چشم خیانت کار داشته باشد.

لذا، معلوم می‌شود که رسول الله صلی الله علیه وسلم خواست تا مسلمانان عبدالله بن ابی سرح را بکشند، با وصف این که عبدالله بن ابی سرح در حالت مسلمان بودن در نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم برای طلب بیعت آمده بود که این خود دلالت به این دارد که مباح بودن خون این افراد به صورت مطلق و بدون قید بوده و داخل شدن در اسلام، آنها را از قتل منع ننموده بلکه مسأله شان به امام سپرده می‌شود؛ اگر خواست آنان را مجازات کند و اگر خواست آنان را عفو کند و به این شکل، مجازات آن عده از کفاری که مسلمان شده بودند و قبل از اسلام شان، مسلمانان را آزار و اذیت می‌رساندند توسط رسول الله صلی الله علیه وسلم لغو و معاف گردید، چنانچه با عکرمة رضی الله عنه چنین تعاملی صورت گرفت و وی شامل عفو و بخشش امام قرار گرفت، چنانچه در کتاب اجهزه نیز بیان شده است: «رسول الله صلی الله علیه وسلم بعد از آن، بعضی از ایشانرا عفو نمودند مانند عفو عکرمة بن ابوجهل رضی الله عنه؛ لذا برای خلیفه مسلمانان جائز است که قضیه را بر علیه این اشخاص تحریک نماید و یا ایشانرا عفو نماید». امیدوارم که التباس و پوشیدگی که در این مسأله پیش آمده بود برطرف شده باشد.

برادر شما عطاء ابن خلیل ابوالرشته

17 ربیع الاول 1445 هـ ق

موافق به 2 اکتبر 2023 م

مترجم: مصطفی اسلام